

HISTORISCH PLATFORM ROERMOND NIEUWSBRIEF

JAARGANG 7, NUMMER 1 – April 2010

Jaarlijkse HPR- BIJEENKOMST

Graag nodigen wij u en uw kennissen uit voor de **achtste** bijeenkomst van het Historisch Platform Roermond. Deze vindt plaats op **woensdag 16 juni 2010** om 19.30 uur, in **de Tuinzaal van het Stadhuis** te Roermond, Markt 31. Het programma voor de avond is als volgt:

- 19.30 uur **Aanvang:**
- 19.45 uur Inleiding door Yvonne de Vries
- 19.50 uur Onderzoek naar de Munsterkerk door drs. Erik Caris
- 20.10 uur Société Dramatique, D'n Dramatik door dr. Pierre Bakkes
- 20.30 uur **Pauze**
- 20.50 uur 'Ooggetuigen en het culturele geheugen
van de Tweede Wereldoorlog in Roermond en D lken' door Barbara Beckers MA
- 21.10 uur Joep Nicolas, de vernieuwer in de glasschilderkunst door Ing. L. Mooren
- Ca. 21.30 uur Sluiting Yvonne de Vries

Wij hopen u ook dit jaar weer te mogen begroeten.

Terugblik op de HPR- bijeenkomst 2009

Na een introductie door de "ringmaster", Yvonne de Vries, hadden de sprekers elk 20 minuten tijd om hun onderwerpen de revue te laten passeren.

Frans Jansen verhaalde over de Spaanse vorsten in Roermond. Hoe het in Swalmen verging in het begin van de Tweede Wereldoorlog werd uit de doeken gedaan door Henri Smeets. Aansluitend volgde er een korte pauze waarin gelegenheid was om met de overige aanwezigen te netwerken en een consumptie te nuttigen. In zijn betoog ging Gerard van de Garde in op de Heksenprocessen van 1613-1614. Daarna werd het oude en fascinerende *Corpus Juris Civilus* door Rob Dückers toegelicht. Yvonne de Vries sloot de avond officieel af. Aansluitend was er nog voldoende tijd om de onderwerpen gezamenlijk nog eens door te nemen, en met een van de sprekers in discussie te gaan.

Roermond en haar Spaanse vorsten door Frans Jansen

"Nos saludamos Remunj la ciudad del rey y Obispo". We groeten Roermond de stad van Koning en Bisschopen en wij danken Philips II, Karel V en alle Habsburgse koningen die Roermond als hoofdstad van het overkwartier Gelre bezochten. Dit was de Spaanse afsluiting van een presentatie over de "Spaanse Tijd", bijna 160 jaar lang, met een korte

Albrecht and Isabella van Oostenrijk

onderbreking was Roermond onderdeel van "Spanje".

In de diapresentatie werden de Spaanse Habsburgse vorsten op een "dichterlijke wijze" er een voor een uitgelicht. Enkele Roermondse gebeurtenissen kregen hierin ruim de aandacht:

- Karel V bezoekt 1 september 1543 de stad Roermond. Men gaf hem de stadsleutels en zwoer de keizer trouw;

- Philips II was als 17-jarige prins in Roermond om de kroon van de Hertog van Gelre in ontvangst te nemen;

Mede door toedoen van Philips II werd Roermond na de eerste stadsbrand als nieuwe bisschopsstad aangewezen.

De Hanzestad Roermond kreeg van Philips II het recht om belasting te heffen op de Maas. Verder passeerden vele hoge Spaanse personen de revue. Zoals Juana la Loca (Johanna de waanzinnige); Elenor, Maria van Hongarije; Isabella; Spinola; Fernandino (de bisschop van Toledo die met zijn leger in Roermond was).

De Spaanse geschiedenis van Roermond was een bewogen tijd.

Het Corpus Iuris Civilis: de Roermondse Nachtwacht? door drs. Rob Dücker

Het Gemeentearchief Roermond mag zich verheugen in het bezit van drie zeer bijzonder verluchte Bolognese handschriften, gemaakt rond 1335-1340. Deze drie handschriften zijn de

overgebleven delen uit een oorspronkelijk vijfdelige set, die het Corpus Iuris Civilis heet. Dit is een verzameling van rechtsboeken die oorspronkelijk op bevel van keizer Justinianus tussen 529 en 534 zijn samengesteld. Vanaf de twaalfde eeuw stond deze verzameling weer volop in de belangstelling. Zij gold toen als belangrijkste bron voor het onderwijs in wereldlijk recht aan universiteiten zoals in Bologna en Padua. De teksten werden uitgebreid becommentarieerd. De vele studenten die naar deze universiteiten trokken hadden behoefte aan goede

tekstboeken, zodat met name in Bologna veel handschriften met deze teksten werden geproduceerd. Hoewel strikt genomen deze handschriften niet met miniaturen verlucht hoefden te zijn, zien we toch dat geregeld zeer luxueus verluchte afschriften van het Corpus worden vervaardigd. De Roermondse handschriften zijn daar een prachtig voorbeeld van. Het bevat miniaturen van topkwaliteit, vervaardigd door de beroemdste miniaturisten waaronder Nicolo da Bologna (de belangrijkste miniaturist uit de veertiende eeuw in Bologna) en kunstenaars wier naam we niet kennen en die dus een zogenaamde 'noodnaam' hebben gekregen, zoals de "Illustratore" en de "Meester van B18". Wat de Roermondse boeken zo bijzonder maakt is het feit dat hier de top van de Bolognese miniaturisten samenwerkten. Absoluut zeldzaam is het feit dat een van de voorheen recente onbekende meesters, te weten de "Meester van B18", in een van de Roermondse delen zijn naam heeft achtergelaten: een klein figuurtje in een geschilderde hoofdletter houdt een schriftrrol vast met daarop de letters "ma co chi te fe", hetgeen staat voor "ma(r)co chi te fecit" ofwel "Marco die jou heeft gemaakt (zie foto). De

Roermondse handschriften zijn daarmee een sleutelstuk in het omvangrijke oeuvre van deze belangrijke miniaturist. We weten dat deze handschriften uit Bologna zich in ieder geval vanaf 1720 in Roermond bevinden; hoe ze daar gekomen zijn blijft echter vooralsnog giswerk.

Heksenprocessen in het Overkwartier 1613-1614 door Gerard van de Garde

Roermond staat bekend als de stad waar in 1613 de grootste heksenproces van de Nederlanden plaatsvond. Toch is hiernaar nog maar weinig onderzoek gedaan.

Ons onderzoek zal nog wel enige tijd vergen, maar we kunnen al wel enkele conclusies trekken:

De processen vonden niet alleen in 1613 plaats, maar duurden voort tot najaar 1614. De processen strekten zich uit over het hele Overkwartier (Roermond, Straelen, Swalmen, Venlo, Echt). Mogelijk speelde het Hof van Gelre hierbij een centrale rol;

Van meer dan 70 slachtoffers zijn de namen bekend. Het zijn voornamelijk vrouwen, waaronder een aantal moeders die hun dochters beschuldigden, een vroedvrouw en nogal wat bejaarde vrouwen. Een groot deel was afkomstig (uit een familie) van elders. Veel slachtoffers komen niet voor in kerk- en schepbankregisters. Betekent dat misschien dat ze zich onttrokken aan het gezag van de rooms-katholieke kerk en dat ze arm waren en geen eigen woning bezaten;

Waarom de heksenvervolging juist in het Overkwartier en juist in 1613-1614 zo fel woedde, is niet te zeggen. De regering in Brussel bracht in 1606 een oud decreet van koning Filips II tegen tovenaars en oplichters opnieuw onder de aandacht. Het Hof van Gelre was op dat moment bemand met regeringsgetrouwe juristen. Waarschijnlijk was van grote invloed dat het ene heksenproces tot het andere leidde: de verdachten bekenden alles wat hun beulen wilden horen, omdat ze letterlijk nog liever doodgingen dan opnieuw op de pijnbank te worden verhoord;

Het veelgeciteerde pamflet van de Nijmeegse drukker Aert Cornelissoon (*Een warachtige beschrijvinge Van 64 Tooveressen...*) blijkt niet betrouwbaar te zijn als bron voor de feitelijke toedracht. Zo stonden volgens het pamflet Trijntje van Sittard en haar dochttertje als eersten terecht, terwijl het in feite ging om een andere moeder, Eva Wenmekers van Kempen, en haar dochttertje Grietje. Volgens het pamflet zou het spoor van beschuldigingen vanuit Roermond naar de Gulikse stad Wassenberg geleid hebben. Maar in Gulik waren de heksenvervolgingen al kort na 1580 gestaakt; wèl waren verschillende Roermondse slachtoffers afkomstig uit Melick en Herkenbosch, dorpen die tot het Land van Wassenberg behoorden.

Oorlogsbelevingen in Swalmen door Henri Smeets

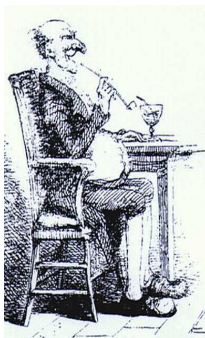
Henri Smeets, voorzitter Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal, ging in op de studie die hij en Friedhelm Stroucken hebben gemaakt over het begin van de Tweede Wereldoorlog in onze regio. Dertig jaar onderzoek heeft een schat aan gegevens opgeleverd die in boekvorm zal worden gepresenteerd. Hij vroeg aandacht voor talrijke nooit gepubliceerde gegevens, persoonlijke herinneringen van betrokkenen, burgers en militairen, zowel Nederlandse als Duitse. Hij ging in op de plaats en de betrouwbaarheid in de

geschiedschrijving van het geheugen van ooggetuigen.

Wanneer het boek uitkomt hangt af van de resultaten van een aantal andere onderzoeken waar hij mee bezig is.

Grensbewoners van Swalmen namen geen aanstoot aan de oorlog. Ondanks de schaarste moest er toch gewoon brood op de plank komen. Het maakte niet uit of dat nu van de "Pruuse" kwam of niet. Er werd onder andere lustig geruild met tabak, meel, schoenen en truien. Een groter bewijs van de gelijkheid van mensen kan er niet zijn. In de elementaire behoefte zijn alle mensen hetzelfde. Duitser of Nederlander. Zo zijn er wellicht vele plaatsten langs de grens, waarin de vriendschap en familiebanden niet zijn veranderd voor, tijdens en na de oorlog. Daar hadden de gewone mensen helemaal geen behoefte aan.

HPR – Wie zijn we en wat doen we?

Als u interesse heeft in heemkunde, volksdialectologie, oude muziek, archeologie, genealogie, architectuur en nog veel meer, bent u uit het juiste hout gesneden om deze avond van het Historisch Platform Roermond bij te wonen. Het Historisch Platform Roermond is geen vereniging, maar een open ontmoetingsplaats. Deelnemers aan het HPR komen eens per jaar samen om hun contacten te verstevigen tijdens een avond met korte lezingen en presentaties. De eerste bijeenkomst vond plaats in mei 2003. Sindsdien de bekendheid van het H.P.R. groeit. Het wordt jaarlijks bezocht door een 70 -tal

personen. Het continue succes vormt voor ons als stuurgroep aanleiding ook dit jaar een bijeenkomst voor het HPR te organiseren.

Op www.historieroermond.nl vindt u meer gegevens en oude nieuwsbrieven van het HPR. Er zijn diverse profielschetsen van HPR- deelnemers die bereid zijn hun expertise aan u te verlenen. Wanneer u een gratis nieuwsbrief wilt ontvangen of met een HPR- deelnemer in contact wilt komen, stuurt u een e-mail naar gemeentearchief@roermond.nl of postmaster@historieroermond.nl met als onderwerp 'HPR'. Contactadres: HPR, p/a Gemeentearchief Roermond, Postbus 900, 6040 AX Roermond. Contactpersonen zijn Mw. Cathy Ni Cheallaigh tel. 0475-359336 en dr. Hans van de Mortel. 0475-359668